

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จ ของการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดนครปฐม

Factors Relating to the Success of Control and Prevention of Dengue Hemorrhagic Fever of Tambon - Level Public Health Officer in Nakhonpathom Province

สมใจ อ่อนละเอียด วท.บ.,
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม

Somjai Ornlai-ied B.Sc. Health education,
Phutthamonthon District Health Office
Nakhonpathom Province

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็น analytic research มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการดำเนินการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดนครปฐม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไป ทรัพยากรการบริหารกระบวนการบริหาร และความสำเร็จการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในระหว่างวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2551 - 31 มีนาคม 2551 กลุ่มตัวอย่างคือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จำนวน 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้ คือ mean, standard deviation, การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ และทดสอบความแตกต่างของกลุ่มที่ศึกษาโดยใช้ Chi square test

ผลการศึกษาพบว่าการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จร้อยละ 54.2 โดยพบว่าความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่มีระดับต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้แก่ ชีววิทยาของยุงลาย (ร้อยละ 59.2) การใส่ทรายอะเบทกำจัดลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 50.0) ปริมาณทรายอะเบทที่เหมาะสมในน้ำใช้ (ร้อยละ 54.2) วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลายที่เหมาะสม (ร้อยละ 55.0) หลักเกณฑ์การสำรวจความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 55.3) และการประเมินระดับความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้เลือดออก (ร้อยละ 49.2) กลุ่มการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า ร้อยละ 87.3 ในขณะที่กลุ่มที่การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไม่สำเร็จมีระดับการศึกษานอปริญญา ร้อยละ 36.9 ($p = 0.009$) ทรัพยากรการบริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) กระบวนการบริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล มีความแตกต่างกันด้านการจัดองค์การ โดยกลุ่มที่ประสบความสำเร็จใน

การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ระดับดี ร้อยละ 38.2 และในกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จอยู่ระดับดี ร้อยละ 26.2 ($p = 0.034$)

สิ่งสำคัญในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนให้บุคลากรสาธารณสุขได้มีการพัฒนาระดับการศึกษาและความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกให้ดีขึ้น การจัดองค์การของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลเพิ่มขึ้น โดยพัฒนาทั้งในเชิงนโยบาย เชิงวิชาการ และเชิงปฏิบัติการไปพร้อมกัน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ : ไข้เลือดออก การป้องกัน การควบคุมโรค

ABSTRACT

This was an analytic research aimed to study the relation of resource and process management to the success of prevention and control of hemorrhagic fever in Tambon level of Nakhonpathom province. Tool used in the study was a questionnaire about general information, resources management, management process and the success of dengue prevention and control. Samples were 120 Tambon - level public health officers who was interviewed via the questionnaire during 10th February - 31th March 2551. The data were analyzed by SPSS program and the statistics used were mean, standard deviation, percent and Chi square test.

The results showed that performance of prevention and control of dengue hemorrhagic fever was not successful in 54.2%. It was found that knowledge about dengue in Tambon-level was lower than 60%, including biology of *Aedes aegypti* (59.2%) and elimination of *Aedes aegypti*'s larvae by using chemical sand (50.0%), optimal amount of chemical sand in consuming water (54.2%), appropriate method to elimination of mosquitoes' larvae (55.0%), Guidelines in survey abundance of mosquitoes' larvae (55.3%) and evaluation of risk of outbreaks of dengue hemorrhagic fever (49.2%). Most of health officers had degree or higher educational level in group which had successful prevention and control of dengue hemorrhagic fever (87.3%) whereas 36.9% of the officers had diploma educational level in failed group ($p = 0.009$) Resource managements of successful and failed groups were not different ($p > 0.05$). There were significant difference in the item of organization. The successful group had good level of organization in 38.2% instead of 26.2% of the failed group ($p = 0.034$).

Conclusion : Keys for success of prevention and control dengue include were encouraging health personnel to develop education and knowledge about dengue prevention and control and also improvement of organization of Tambon - level health unit by development of policy and academic workshops together continuously.

Keywords : Dengue hemorrhagic fever, prevention, disease control

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue hemorrhagic fever : DHF) เป็นโรคติดเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง¹ มีลักษณะของโรคที่สำคัญ

คือ มีไข้ร่วมกับอาการเลือดออก (hemorrhagic diathesis) และอาจมีตับโตร่วมด้วย ในบางรายอาจมีอาการช็อกถึงตายได้ จัดอยู่ในกลุ่มโรคติดต่อที่นำโดยยุง (mosquito

borne hemorrhagic fever) โดยมียุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ² โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่องค์การอนามัยโลกจัดให้เป็นปัญหาใหม่ที่กลับมามีความสำคัญต่อการเจ็บป่วยเฉพาะของเด็กต่ำกว่า 15 ปี และคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนสนับสนุนประเด็นดังกล่าว อาทิ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเหมาะสมต่อการแพร่พันธุ์ยุงลาย การมีฤดูหนาวที่สั้นลง ทำให้อัตราการรอดชีวิตของลูกน้ำยุงลายมีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้ผู้ปกครองดูแลเด็กน้อยลง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออกหากินของยุงลายก็เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการกลับมารุนแรงต่อโรคได้ นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบการระบาดของโรคไข้เลือดออกมีการเปลี่ยนแปลงไปในรอบ 20 ปี ในภาพรวมของประเทศและในแต่ละภูมิภาค ความรุนแรงของโรคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในหลายพื้นที่³

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายทรัพยากรในการบริหาร กระบวนการบริหาร ความสำเร็จการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาทรัพยากรการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดนครปฐม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยสำรวจจำนวนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล สถานีอนามัยและสถานบริการสาธารณสุขชุมชน ขอสนับสนุนข้อมูลจำนวนผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก จำนวนประชากรรวมทุกกลุ่มอายุแยกรายตำบล รายสถานีอนามัยเพื่อใช้ประกอบการหาอัตราป่วยแยกรายตำบล รายสถานีอนามัยที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จาก

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น

2. ประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอแต่ละแห่ง ให้ส่งแบบสอบถามแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลตอบแบบสอบถามแล้ว ให้ส่งกลับมายังสำนักงานสาธารณสุขระดับอำเภอ ภายใน 7 วัน

3. ผู้วิจัยเข้าพบสาธารณสุขอำเภอทุกแห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เมื่อรวบรวมเรียบร้อยแล้ว ให้นำส่งฝ่ายควบคุมป้องกันโรคติดต่อสำนักงานสาธารณสุขอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม กรณีที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอใด ไม่สะดวกในการนำส่งผู้วิจัยได้ไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยได้รวบรวม แบบสอบถามที่ตอบกลับรวมทั้งสิ้น จำนวน 120 ฉบับ จากการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 133 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.2 ได้ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามแล้ว จึงนำมาประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Window และวิเคราะห์ผลต่อไป

นิยามศัพท์

1. การวัดความสำเร็จการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก หมายถึง การตัดสินใจของผลงานในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ซึ่งวัดจากอัตราป่วยคือ ประสิทธิภาพสำเร็จถ้ามีอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 127 ต่อแสนประชากร และไม่ประสบความสำเร็จถ้ามีอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกมากกว่า 127 ต่อแสนประชากร

2. การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายโดยใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมี การจัดการวงจรทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงร่วมกับชุมชน การจัดทำแผนปฏิบัติการ การมีข้อมูลการเฝ้าระวังโรค การสำรวจดัชนีความชุกของยุงลาย

ก่อนและหลังการรณรงค์กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์⁴

3. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล หมายถึง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานีนอมาลัยในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพ ท่านใดท่านหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหรือเป็นหัวหน้างานป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกของสถานีนอมาลัย

4. สถานีนอมาลัย หมายถึง สถานบริการสาธารณสุขระดับตำบล สถานบริการสุขภาพชุมชนซึ่งมีหน้าที่ในการจัดบริการขั้นพื้นฐาน ในด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและฟื้นฟูสภาพในจังหวัดนครปฐม โดยไม่รวมโรงพยาบาล

5. ทรัพยากรการบริหาร หมายถึง ส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ในการดำเนินงาน⁵ ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรสารสนเทศ

5.1 ทรัพยากรบุคคล หมายถึง ระดับความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ที่มีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุ อาการ การรักษา การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

5.2 ทรัพยากรการเงิน หมายถึง แหล่งการเงินที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณหรือแหล่งทุนอื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล มีหน้าที่ในการควบคุมโดยจัดทำบัญชี รับจ่าย กำหนดผู้รับผิดชอบ การจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน ตลอดจนการแสวงหาแหล่งเงินทุน ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

5.3 ทรัพยากรทางกายภาพ หมายถึง พัสดที่ใช้ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เช่น ทราเยอะเบท น้ำส้มสายชู ผงซักฟอก ยาทากันยุง ปลากินลูกน้ำ สื่อสุขภาพ คู่มือปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับ

ตำบลมีหน้าที่ ในการกำหนดความต้องการ การจัดหา การเก็บรักษา การแจกจ่าย และการจำหน่าย

5.4 ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออก ด้านบุคคล สถานที่และเวลา ในแง่ความถูกต้อง ความเชื่อถือได้ ความทันเวลาต่อการต้องการใช้ ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลมีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ หาพื้นที่หมู่บ้านที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค

6. กระบวนการบริหาร หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ใช้ในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การเป็นผู้นำการควบคุม

6.1 การวางแผน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน และจัดแผนปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายในการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล

6.2 การจัดองค์กร หมายถึง การกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบหมู่บ้านของสถานีนอมาลัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีคำสั่งแต่งตั้งหรือมีแผนผังควบคุมกำกับที่ประกาศให้ทราบโดยทั่วถึงกัน รวมไปถึงการประสานงานอย่างเป็นทางการ โดยการประชุมชี้แจง การจัดทำหนังสือราชการแจ้งเพื่อทราบ และการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะ พูดคุย กับเจ้าหน้าที่ระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขทุกระดับคณะกรรมการสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ในชุมชน

6.3 การบริหารงานบุคคล หมายถึง การคัด

เลือกอาสาสมัครสาธารณสุขแบบสั้งคมมิติ หรือโดยความ
สมัครใจให้มีความครอบคลุม อาสาสมัคร 1 คน ต่อบ้านที่
รับผิดชอบ 10-15 หลังคาเรือน การอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขระดับตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบ
หมู่บ้านของสถานีอนามัยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้านและครูผู้รับผิดชอบงานป้องกัน และควบคุมโรคไข้
เลือดออกในโรงเรียนให้มีความรู้ ความสามารถพร้อมที่
จะดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้บรรลุ
ตามวัตถุประสงค์

6.4 การเป็นผู้นำ หมายถึง การสร้างความ
สัมพันธ์อันดีของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลกับเจ้า
หน้าที่สาธารณสุข ผู้รับผิดชอบหมู่บ้านของสถานีอนามัย
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ครูผู้รับผิดชอบงาน
ป้องกันโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน โดยใช้วิธีการจูงใจ
ภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร เช่น การให้เบาะเลี้ยง, การ
ให้การยกย่องชมเชย ภาวะผู้นำ เช่น การกระตุ้นให้เกิด
ความร่วมมืออย่างเต็มใจ การตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล การแก้ไขข้อขัด
แย้งต่างๆ การติดต่อสื่อสาร เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
ไปในทิศทางเดียวกับผู้บริหารในการดำเนินงานป้องกันและ
ควบคุมโรคไข้เลือดออก

6.5 การควบคุม หมายถึง การติดตามจาก
รายงานผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบการปฏิบัติงานตาม
ผังควบคุมกำกับงาน การให้คำแนะนำเมื่อเกิดปัญหาใน
การทำงานและประเมินกิจกรรมดำเนินงานโดยเปรียบเทียบ
ผลงานกับเป้าหมายที่กำหนดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้
รับผิดชอบหมู่บ้านของสถานีอนามัยอาสาสมัครสาธารณสุข
ครูผู้รับผิดชอบงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้การ
แจกแจงความถี่เป็นร้อยละ mean และ standard deviation
2. สถิติเชิงวิเคราะห์ (analytical statistics) ทดสอบ
ความแตกต่างของกลุ่มที่ศึกษา โดยใช้ Chi square test

กรณีที่ได้ expect value น้อยกว่า 5 เกิน ร้อยละ 20 ใช้
Fisher's exact test

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะการบริหารของกลุ่มที่มีความสำเร็จ
ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความแตกต่าง
จากกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานป้องกัน
และควบคุมโรคไข้เลือดออก ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ระดับตำบล จังหวัดนครปฐม

2. กระบวนการบริหารของกลุ่มที่มีความสำเร็จใน
การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความแตกต่าง
จากกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานป้องกัน
และควบคุมโรคไข้เลือดออก ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ระดับตำบล จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของ
ประชากร และกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ระดับตำบล ที่ปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือด
ออก ในปีงบประมาณ 2550 (ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม
2549 ถึง 30 กันยายน 2550) ในจังหวัดนครปฐมเท่านั้น

ผลการศึกษา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดนครปฐม
ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.5 มีอายุระหว่าง
36-40 ปี ร้อยละ 41.7 สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 66.7
รายได้พอมีพอใช้ ร้อยละ 60.8 การศึกษาสูงสุดระดับ
ปริญญาตรี ร้อยละ 67.5 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้าน
สาธารณสุขอยู่ระหว่าง 11-20 ปี ร้อยละ 60.8 ทักษะการ
การบริหาร ด้านทรัพยากรบุคคล ส่วนใหญ่มีความรู้ด้าน
การวิจัยอาการ ร้อยละ 88.3 ด้านทรัพยากรการเงินมี
การจัดทำสมุดบัญชีรับ - จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนจากทาง
ราชการหรือองค์กรเอกชน ร้อยละ 69.2 ด้านทรัพยากร
สารสนเทศ มีการแจกจ่ายวัสดุในการดำเนินงานป้องกัน

และกำจัดยุงลายให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขและครัวเรือน
ผิดชอบงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ร้อยละ
97.5 การนำข้อมูลที่ได้จากการคำนวณหาดัชนีความชุกชุม
ของยุงลายมาใช้ในการวางแผน ร้อยละ 86.7 ส่วน
กระบวนการบริหารด้านการวางแผนมีการกำหนดวัตถุประสงค์
เป้าหมายการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ผู้รับผิดชอบหมู่บ้าน ร้อยละ 100 ด้านการจัดองค์การมี
การจัดประชุมชี้แจงอย่างเป็นทางการต่อผู้บริหารโรงเรียน
ทุกโรงเรียน ร้อยละ 90.0 ด้านการบริหารงานบุคคลมีการ
จัดให้มีการอบรมการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้
เลือดออกแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อย
ละ 95.8 ด้านการเป็นผู้นำมีความเข้าใจในความแตกต่าง
ของบุคคลและพร้อมที่จะรับฟังปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ
จากผู้ร่วมงานในทุกระดับ ร้อยละ 94.2 ด้านการควบคุม
มีการให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาแก่ผู้ร่วมงาน ร้อยละ
84.2 ความสำเร็จการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรค
ไข้เลือดออกส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จ ร้อยละ 54.2
เมื่อเทียบอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกกับค่ามัธยฐานเฉลี่ย
5 ปีย้อนหลังประจำปี 2550 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 127 ต่อ
แสนประชากร ส่วนการจัดกลุ่มทรัพยากรการบริหารของ
เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลอยู่ในกลุ่มพอใช้ ร้อยละ
77.5 การจัดกลุ่มกระบวนการบริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ระดับตำบลอยู่ในกลุ่มพอใช้ ร้อยละ 78.3 ความสัมพันธ์
ระหว่างปัจจัยด้านทรัพยากรการบริหาร กระบวนการ
บริหารและความสำเร็จการดำเนินงานป้องกันและควบคุม
โรคไข้เลือดออกของกลุ่มการดำเนินงานประสบความสำเร็จ
ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่า
ปริญญาตรี ร้อยละ 78.2 และ 9.1 ตามลำดับ ทรัพยากร
การบริหารและกระบวนการบริหารทุกด้านอยู่ระดับพอใช้
ร้อยละ 72.7 และ 67.3 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าทรัพยากรการบริหาร ส่วน
ใหญ่อยู่ระดับพอใช้ ร้อยละ 72.7 และ 81.5 ไม่มีความ

แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเด็นที่น่าสนใจ
คือ ด้านความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล
จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการวินิจฉัย
การรักษาพยาบาล แต่มีความรู้ต่ำกว่าร้อยละ 60 ในด้าน
ชีววิทยาของยุงลาย (ร้อยละ 59.2) การใส่ทรายอะเบท
กำจัดลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 50.0) ปริมาณทรายอะเบทที่
เหมาะสมในน้ำใช้ (ร้อยละ 54.2) วิธีกำจัดลูกน้ำยุงลายที่
เหมาะสม (ร้อยละ 55.0) หลักเกณฑ์การสำรวจความ
ชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 55.3) และการประเมิน
ระดับความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้เลือดออก (ร้อย
ละ 49.2) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จของการ
ดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

กระบวนการบริหาร ส่วนใหญ่อยู่ระดับพอใช้ ร้อย
ละ 67.3 และ 87.7 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติด้านการจัดองค์การ โดยกลุ่มที่ประสบความสำเร็จใน
การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่
ระดับดี ร้อยละ 38.2 และในกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ
อยู่ระดับดี ร้อยละ 26.2 ($p = 0.034$)

ข้อเสนอแนะ

ควรสนับสนุนให้บุคลากรสาธารณสุขได้มีการ
พัฒนาระดับการศึกษา และความรู้เรื่องการป้องกันและ
ควบคุมโรคไข้เลือดออกให้ดีขึ้น การจัดองค์การของเจ้า
หน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลเพิ่มขึ้น โดยพัฒนาทั้งใน
เชิงนโยบาย เชิงวิชาการ และเชิงปฏิบัติการไปพร้อมกัน
อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จังหวัด
นครปฐม
2. เจ้าหน้าที่งานระบาดวิทยาสำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดนครปฐม
3. เจ้าหน้าที่งานระบาดวิทยา โรงพยาบาลห้วยพลู
4. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุกแห่งจังหวัด

นครปฐม

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข สำนักโรคติดต่อแนะนำโดยแมลง. กลุ่มงานเฝ้าระวังและเทคโนโลยีสารสนเทศ. ไข้เลือดออก. [21 พฤษภาคม 2553]. เข้าถึงได้ที่ : <http://www.thaivbd.org/>
2. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข สำนักโรคติดต่อแนะนำโดยแมลง กลุ่มโรคไข้เลือดออก. แนวทางการควบคุมโรคไข้เลือดออกสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. [21 พฤษภาคม 2553]. เข้าถึงได้ที่ : <http://dhf.ddc.moph.go.th/>
3. กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. ไข้เลือดออก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2536.
4. กองระบาดวิทยาสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. นิยามโรคติดต่อ ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(รสพ.); 2546.
5. ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช; 2533.